

HALINA KONARZEWSKA

WSP w Bydgoszczy

SUBIEKTYWNA OCENA WAŻNOŚCI MOTYWÓW UCZENIA SIĘ NA POSZCZEGÓLNYCH ETAPACH NAUKI SZKOLNEJ

1. Baza teoretyczna problemu motywu i motywacji

Wśród czynników, które decydują o efektach nauki szkolnej porównywalne miejsce zajmują motyw i motywacja. O ile więc mowa o warunkach skutecznego uczenia się, to na pierwszym miejscu wśród warunków psychicznych stawiać trzeba motyw skłaniający do tego rodzaju działalności. Nauczyciele często narzekają, że dziś uczącym się brak motywów do nauki, twierdzą, że młodzież nie dąży do osiągnięcia wysokich wyników w nauce. Powinni oni poznawać motyw uczenia się swoich uczniów. Ważne też wydaje się uświadomienie samym uczniom motywów własnego działania, zapoznanie ich z "wiedzą o motywach ludzkiego postępowania" [za B. Suchodolskim]. Potrzebna jest też pomoc ze strony nauczycieli-wychowawców w rozwiązywaniu trudności motywacyjnych. Aby to osiągnąć należy wyposażyć nauczycieli i kandydatów na nauczycieli w wiedzę o motywach i motywacji. Tymczasem twierdzi się, że poziom wiedzy w tej kwestii zarówno u nauczycieli jak i uczniów jest zbyt słaby. Oddziałując świadomie na uczniów można by zmienić ich motywację, podwyższyć efekty uczenia się. Zależne są one od wielu grup czynników, związanych z uczniem, nauczycielem, treściami programowymi, organizacją pracy szkolnej i środowiskiem [Z. Putkiewicz, 1969]. J. Kozielecki [1962 s. 71-78] wymienia czynniki: techniczne [materialne], organizacyjne i subiektywne, co wyraża wzorem:

$$E = f(T, O, S)$$

Wśród czynników subiektywnych wyróżnia zależność efektów od możliwości poznawczych i motywacyjnych ucznia.

Wiedza o motywach i motywacji jest rozległa, jednakże brak w tym względzie jednesnacnych definicji /T.Witwicki, 1971 s.2/. Istnieje ich wiele na gruncie psychologii, filozofii, socjologii, pedagogiki i innych nauk. Wyniki badań zależne są od rozumienia pojęć: motyw, motywacja. Etymologicznie "motyw" pochodzi od "movere" /ruszać/. Pięć sposobów rozumienia pojęcia motywu podaje M.Ossowska /1949/ awzględniając m.in. definicje P.T.Jounga, J.Benthama, K.Ajdukiewicza, M.McDougalla i C.D.Broda. W Polsce motyw definiowali m.in. S.Gerstman /1962 s.9/, J.Kozielecki /1962/, T.Witwicki /1971 ss.2-18/, J.Reykowski /1970 s.15/, K.Obuchowski /za T.Witwickim, 1971/, J.Pieter /1970 s.143/. W.Okoń pojmuje motyw jako napięty stan organizmu, pobudzający osobnika do działania, które ma zaspokoić jakieś jego potrzeby. Ten stan napięcia ulega redukcji w miarę zaspokajania potrzeb, są wszakże i takie motywy, które wówczas nie tylko nie słabną, lecz nawet nasilają się /W. Okoń, 1975 s.178/. Ogólne pojęcie motywu rozumiane jest różnie mimo olbrzymiej literatury na ten temat /T.Tomaszewski, 1963 s.187/. Więcej wiemy o motywach w ogóle, mniej o motywach szkolnego uczenia się.

Motywy szkolne to według Z.Putkiewicza /1969 s.80/ układy bodźców, działające jako siła dynamiczna, pobudzająca jednostkę do nauki, wyznaczająca kierunek jej działania i pozwalająca na pokonanie trudności w dążeniu do osiągnięcia zamierzonego celu. "Wewnętrzny stan organizmu, pobudzający odpowiedniej czynności /działanie/ dla zaspokojenia potrzeb, podtrzymujący to działanie i nadający mu kierunek" przyjęto nazywać motywem i tę definicję transponuje L.Bandura na grunt pedagogiki /L.Bandura, 1972 s.116/. Wreszcie Z.Włodarski przyjmuje, że motywy szkolne to czynniki wewnętrzne, które pobudzają człowieka do aktywności zmierzającej do przyswojenia jakichś wiadomości lub umiejętności, i że wiążą się one z zainteresowaniami, poziomem aspiracji, niepokojem.

Dla omawianych zagadnień istotne wydaje się dokonanie przeglądu klasyfikacji motywów. Najpełniejszy ich inwentarz sporządził Z.Putkiewicz /1969 s.515-517; 1971 s.15-16/, wyróżniając grupy motywów: poznawcze, społeczno-ideowe, ambicyjne, praktyczno-zawodowe, praktyczno-szkolne, lękowe, inne. Jakościowo odrębne klasy motywów działania wyróżnia J. Pieter /1970 s.145/: bytowe, erotyczne, ambicyjne, ludyczne /zabawowe/, wierzeniowe. Wyróżnia też pięć rodzajów motywów, które kierują wysiłkiem młodzieży zdobywającej wiedzę: lękowe, ambicyjne, praktycznego

wyrachowania, zainteresowania, ideowe. Dwa pierwsze uznaje za egotyczne, pozostałe - za społecznie pożądane.

G.Rosenfeld podaje następującą klasyfikację motywów uczenia się; uczenie się jako cel sam w sobie; motyw korzyści osobistych; motyw utożsamiania się z grupą; pragnienie wyróżnienia i chęć uniknięcia zawstydzenia z powodu niewykonania zadań; nacisk i przymus rodziców; poczucie wewnętrznego obowiązku; praktyczne cele życiowe; odczucie potrzeby społecznej /za T.Witwickim, 1971 s.2-18/. Jeszcze inne kategorie motywów wyróżnia L.Niebrzydowski /1972/. Z.Włodarski /1974/ twierdzi, że jedne grupy motywów występują u uczniów dobrych /np. poznawcze, społeczno-ideowe/, inne u uczniów słabych /praktyczno-szkolne, lękowe/.

Co to jest motywacja? Ogólną teorię motywacji stworzył Atkinson McClenland /J.Kozielecki, 1962 s.71-78; J.W.Atkinson, 1960/. Mówiąc o niektórych koncepcjach motywacji, Z.Skorny widzi jej związek z terminami: "motyw działania", "motyw postępowania", "motywacja zachowania się," "motyw uczenia się" itp. /Z.Skorny, 1968 s.133/. Według J.Kozieleckiego /1962 s.71-78/ motywacja jest funkcją siły motywu, a więc pobudki wewnętrznej i sytuacji zewnętrznej. Motywacja to hipotetyczny proces wewnętrzny warunkujący dążenie ku określonym celom, to ogół motywów /J. Reykowski, 1970 s.15/. Chodzi tu o procesy motywacyjne, które mają kierunek, posiadają natężenie i towarzyszą im stany emocjonalne. O motywacji mówimy wówczas, gdy mamy na myśli całość aktualnie działających u człowieka motywów. Motywacja jest mobilizacją i aktywizacją organizmu /L.Bandura, 1972 s.116/. Z.Włodarski /1974/ zwraca uwagę, że istnieje pewien poziom motywacji optymalnej, a S. Gerstman /1962 s.4-9/ za ważne uznaje wypracowanie motywacji pozytywnej do nauki szkolnej, zależnej od czynności szkoły i domu. W uczeniu się szkolnym występuje nie jeden, lecz zespół motywów tzn. motywacja zewnętrzna i wewnętrzna /Z.Putkiewicz, 1969 s.81-85/.

Jaki jest stan badań nad motywami uczenia się i motywacją do nauki szkolnej? Ilość badań nad motywami i motywacjami w ogóle, jest imponująca, ale nad motywami uczenia się młodzieży szkolnej wciąż niewystarczająca. W psychologii badano motywy w kontekście problemu uczenia się seryjnego. W pedagogice przeprowadzono badania motywów szkolnych w związku z doбором właściwej metody nauczania, badano rolę zainteresowań i rolę współzawodnictwa /motywy ambicyjne/. Prze-

prowadzono badania eksperymentalne, np. dotyczące roli chwilowej sytuacji w uczeniu się, wpływu nagród pieniężnych, nastawień uczuciowych czy wpływu instrukcji na przebieg i wyniki ćwiczeń /J.Pieter, 1970 s.150/. E.B.Hurlock badając sprawność dzieci w zakresie dodawania wprowadził grupy ganiłone i chwalone i doszedł do wniosku, że pochwała działa silniej niż nagana. Podobne badania przeprowadził w Polsce J.Pieter w 1939 r.

W.M.Sims dokonał badań nad wpływem współzawodnictwa jako motywu uczenia się arytmetyki i czytania, uzyskując wynik, że podnieta współzawodnictwa indywidualnego jest silniejsza niż zespołowego. W Polsce podobne badania przeprowadził J. Jaxa-Bykowski w 1932 r. Badano także problem wpływu nastawień uczuciowych na wyniki uczenia się, dochodząc do wniosku, że im silniejsze nastawienie uczuciowe, tym lepsze wyniki /np. badania A.C.Sanforda/. Dociekania E.J.Murray'a dotyczyły badania motywów za pomocą testu apercpcji tematycznej, w wyniku czego wyodrębnione zostały motywy społeczne, z których każdy mógłby być motywem uczenia się /E.J.Murray, 1968 s.178 i nast./. Badania G. Rosenfelda doprowadziły do wyodrębnienia siedmiu grup motywów uczenia się /L.Bandura, 1972 s.119/. W Polsce problemem motywów zajmował się m.in. S.Gerstman /1962 s.5/, dochodząc do wniosku, że motywy działania są rezultatem oddziaływania środowiska na dziecko, podlegają rozwojowi /są dynamiczne/, kształtowaniu i utrwalaniu, są różne w różnym wieku szkolnym. Podkreślił też rolę zainteresowań nauką i szkołą.

J.Kozielecki dokonał badań studentów Uniwersytetu Warszawskiego w 1958 r., stwierdzając, że młodzież ta odczuwa brak motywów do nauki, i że występuje zależność motywacji od sytuacji /J.Kozielecki, 1962 ss.71-78/. Z.Jasińska przeprowadziła badania w szkole zawodowej uzyskując wynik, że na uczenie się młodzieży ma wpływ cały wachlarz motywów, przy czym jedne działają silniej, inne słabiej. Aczkolwiek różne były wyniki w poszczególnych klasach, to na czele znalazł się motyw zainteresowania, a następnie motywy lękowe i ambicyjne /Z.Jasińska, 1967 s. 152-158/.

Z.Putkiewicz zbadał zależność motywów uczenia się młodzieży od sposobu oddziaływania szkoły /Psychologia Wychowawcza, 1968 s. 565/ oraz motywy uczenia się młodzieży w różnych środowiskach

/ Ruch Pedagogiczny , 1968 s.513-524/. Analizując dane empiryczne, dotyczące zależności motywów od sposobu oddziaływania szkoły doszedł do wniosku, że inne motywy wysuwają się na czoło u młodzieży warszawskiej /poznawcze i ambicyjne/, a inne poza Warszawą /społeczno-ideowe/. Generalizując wysunął wniosek, że uczeń chodzi do szkoły, aby poznawać, a motywy społeczno-ideowe mają mniejsze znaczenie od poznawczych. Z kolei badając motywy uczenia się młodzieży z kl.VIII, z różnych środowisk /wielkie i małe miasto, wieś/ uzyskał wynik, że najważniejszy jest motyw praktyczno-zawodowy, niezależnie od środowiska, w którym znajduje się szkoła. W obu tych badaniach Z. Putkiewicz posłużył się specjalnie sporządzonym inwentarzem motywów szkolnych /Z.Putkiewicz, 1968 s.515-517; 1971 s.15-16; L.Bandura za Z.Putkiewiczem, 1972 s.120-122/ oraz uogólnił spostrzeżenia o motywach /Z.Putkiewicz, 1969 s.80-88/. L.Bandura przeprowadził analizę własnych przykładów motywów szkolnego uczenia się, precyzując spostrzeżenie, że obok sukcesów w uczeniu się mogą wystąpić błędy, które jednak w porę dostrzeżone bywają nieszkodliwe. Motywy kształtują się również pod wpływem otoczenia; szkoła jest zainteresowa, by otoczenie kształtowało część motywów uczenia się. Potrzebna jest ingerencja środowiska w zakresie wychowawczego oddziaływania na uczniów oraz integracja szkoły z domem /L.Bandura, 1972 s.126/.

Ciągle aktualne pozostają pytania: Jakle w ogóle są motywy ludzkiego działania? Dlaczego dzieci i młodzież uczą się lub nie? Dlaczego motywy są nietrwałe, zmienne? Jak kształtować nowe motywy, pożądane? Jak walczyć ze stanami amotywacyjnymi? Czym kierują się uczniowie przy uczeniu się /lub nie/ poszczególnych przedmiotów szkolnych? Te i inne ciągle ponawiane pytania skłaniają naukę do badań nad motywami i motywacją oraz powodują głęboką refleksję nauczycieli.

2. Wyniki badań własnych nad motywami szkolnego uczenia się

Nawiązując do S.Gerstmana /1962/ podjęłam problem zróżnicowania motywów działania w zależności od wieku szkolnego, a do Z.Jasińskiej/1967/ - wpływu na uczenie się młodzieży całego wachlarza motywów, przy czym jednych działających silniej, innych słabiej. W kontakcie literatury i przeprowadzonych badań narodziły się problemy badawcze: Czy na proces ucze-

nia się ma wpływ jeden, czy też wiele motywów? Czy motywy te zmieniają się, podlegają modyfikacji wraz z wiekiem ucznia? Celem moich badań stało się więc wyodrębnienie motywu wiedzącego w procesie uczenia się lub grupy motywów współdziałających oraz prześledzenie wpływu wieku ucznia, etapu nauki szkolnej na wybór jednego bądź grupy motywów uczenia się. Chciałabym też wykazać, że ocena ważności motywów uczenia się ma charakter subiektywny szczególnie wówczas, jeśli badania ująć retrospektywnie. Precyzując hipotezy robocze przypuszczam, że w procesie uczenia się występuje jeden motyw przewodni bądź ich grupa. Sądzę, że wiek ucznia wpływa na wybór rodzaju jednego lub grupy motywów oraz, że rodzaje motywów zmieniają się wraz z wiekiem. Przypuszczam też, że ocena ważności motywów uczenia się ma charakter subiektywny. Stosując dobór losowy zbadałam stu studentów II roku WSP w Bydgoszczy. Badania przeprowadziłam w grupach seminaryjnych około dwudziestoosobowych za pomocą specjalnie skonstruowanej ankiety, częściowo opartej o inwentarz motywów Z. Putkiewicza, przy czym zagadnienia 1 i 2 mają charakter retrospektywny. Układając ankietę zastosowałam następujący układ: pod numerem 1 w każdej grupie znajduje się motyw poznawczy; pod numerem 2 znajduje się motyw społeczno-ideowy, pod 3 znajduje się motyw ambicyjny, pod 4 - motyw praktyczno-zawodowy, pod 5 - motyw praktyczno-szkolny, pod 6 - motyw lękowy, pod 7 - inne motywy.

2.1. Motywy szkolnego uczenia się /kwestionariusz ankiety/

I. W szkole podstawowej uczyłem się:

- 1/ bo chciałem dobrze poznać wiadomości szkolne,
- 2/ bo chciałem być wartościowym członkiem społeczeństwa,
- 3/ bo chciałem być dobrym uczniem,
- 4/ bo chciałem się dostać do szkoły średniej,
- 5/ aby nie mieć ocen niedostatecznych,
- 6/ aby nie zasłużyć na karę lub naganą w szkole lub w domu
- 7/ bo wymagali tego moi rodzice.

II. W szkole średniej uczyłem się:

- 1/ bo lubiłem poznawać nowe zagadnienia,
- 2/ bo chciałem zmienić życie ludzi na lepsze,
- 3/ bo chciałem dużo umieć,

- 4/ żeby w przyszłości nie pracować ciężko fizycznie,
- 5/ żeby ukończyć szkołę i otrzymać świadectwo dojrzałości,
- 6/ bo nie lubię uszczypliwych uwag nauczycieli i rodziców,
- 7/ bo wymagali tego w szkole.

III. W szkole wyższej uczę się:

- 1/ bo chciałem pracować naukowo,
- 2/ aby w przyszłości swą wiedzę przekazywać innym,
- 3/ bo chcę być dobrym studentem,
- 4/ żeby właściwie przygotować się do zawodu,
- 5/ żeby otrzymać dyplom ukończenia i tytuł magistra,
- 6/ bo nie lubię drwin kolegów, gdy obleję,
- 7/ bo nauka sprawia mi przyjemność.

Badane osoby anonimowo - w zależności od subiektywnej wagi motywu udzielały odpowiedzi na skali, dla każdego z motywów oddzielenie:

1	2	3	4	5	6	7
całkiem nieważny	bardzo mało	mało ważny	trudno określić	ważny	bardzo ważny	niezwykle ważny

Uzyskane wyniki badań opracowałam za pomocą:

- a/ macierzy korelacji między motywami,
- b/ wyodrębnienia wyników, które kryją się za konkretnymi odpowiedziami na skali,
- c/ testu znaków,
- d/ graficznych schematów hierarchii ważności motywów.

Stosowane techniki statystyczne:

1. Współczynnik korelacji rangowej R.Spearmana za: J.Brzeziński, Elementy metodologii badań psychologicznych, Warszawa PWN 1980 s.117, wzór dla rang wiązanych
2. Wylczenie wartości krytycznej za: R.Zieliński, Tablice statystyczne, Warszawa PWN 1972;
test t przy $df = N - 2$

$$t = r_s \cdot \sqrt{\frac{N - 2}{1 - r_s^2}}$$

Tabela 1. Macierz korelacji między motywami uczenia się

Motywy	Szkoła podstawowa							Szkoła średnia	Szkoła wyższa
	/1/	/2/	/3/	/4/	/5/	/6/	/7/		
/1/	xxxxx	0,586 ^A	-0,149	-0,161	-0,348 ^E	-0,264	-0,200		
/2/	0,345 ^E	xxxxx	-0,284	-0,003	-0,083	-0,053	-0,210		
/3/	0,619 ^A	0,442 ^B	xxxxx	0,319 ^A	0,512 ^A	0,163	0,198		
/4/	-0,275	0,222	0,001	xxxxx	0,538 ^A	0,284	0,065		
/5/	-0,325 ^F	-0,162	-0,203	0,176	xxxxx	0,478 ^A	0,270		
/6/	-0,015	0,220	-0,083	0,269	-0,040	xxxxx	0,502 ^A		
/7/	-0,180	-0,164	-0,275	0,248	0,204	0,202	xxxxx		
/1/	xxxxx	0,147	0,198	-0,045	-0,235	0,143	0,312 ^F		
/2/	xxxxx	xxxxx	-0,091	0,721 ^A	-0,014	-0,075	0,404 ^C		
/3/			xxxxx	0,035	0,237	0,365 ^E	0,105		
/4/				xxxxx	-0,025	0,049	0,343 ^E		
/5/					xxxxx	0,288 ^F	0,827		
/6/						xxxxx	-0,090		
							xxxxx		

Objaśnienia:

P 0,001 - A; P 0,002 - B; P 0,005 - C; P 0,002 - E; P 0,005 - F

2.3. Czynniki, które kryją się za konkretnymi odpowiedziami na skali

Szkoła podstawowa

I czynnik

wartości
pożądane
społecznie

II czynnik

II a

/3-4-5/
pozytywne
konsekwencje
nauki
szkolnej

II b

/6-7/
negatywne
konsekwencje
nauki szkolnej

nauka jest środkiem do
celów korzystnych lub
chroniącym przed konsekwen-
cjami negatywnymi

Szkoła średnia

I czynnik

wartości pożądane
społecznie - nauka
jest celem samym
w sobie

II a

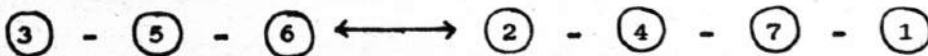
czynnik prag-
matyczny -
nauka jest
środkiem wio-
dącym do
określonych
celów

Uwaga:

Czynnik II b /6-7/ zanikł;
prawdopodobnie odpowiedzi
uległy indywidualizacji

Szkoła wyższa

Układ czynników:

2.4. Wyniki porównań wszystkich motywów za pomocą testu znaków

	1	2	3	4	5	6	7
1	—	> ^x	<	<	=	> ^x	> ^x
2	< ^x	—	< ^x	< ^x	< ^x	>	=
3	=	> ^x	—	> ^x	> ^x	> ^x	> ^x
4	< ^x	=	< ^x	—	=	> ^x	> ^x
5	=	> ^x	=	> ^x	—	> ^x	> ^x
6	< ^x	> ^x	< ^x	> ^x	< ^x	—	< ^x
7	< ^x	=	< ^x	=	< ^x	> ^x	—

M o t y w y

Szkoła podstawowa

Szkoła średnia

	1	2	3	4	5	6	7
1	—	< ^x	< ^x	< ^x	< ^x	> ^x	< ^x
2		—	> ^x	< ^x	=	> ^x	> ^x
3			—	< ^x	< ^x	> ^x	< ^x
4				—	> ^x	> ^x	> ^x
5					—	> ^x	=
6						—	< ^x
7							—

Szkoła wyższa

Oznaczenia:

$\langle^x \rangle^x$ - x większy /mniejszy/ od y, zależność istotna na poziomie $p < 0,01$

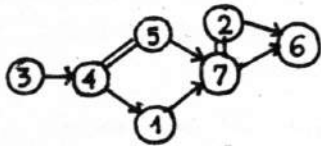
$\langle \rangle$ - x większy /mniejszy/ od y ; $p < 0,05$

\equiv - x równy y /p - n . i /

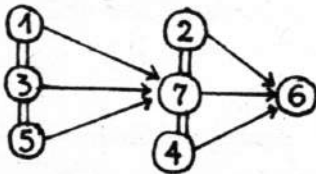
Wykorzystano test nieparametryczny, tzw. "test znaków" za: A.Góralski, Metody opisu i wnioskowania statystycznego w psychologii, Warszawa PWN 1976 s.172-172

2.5. Hierarchia ważności motywów

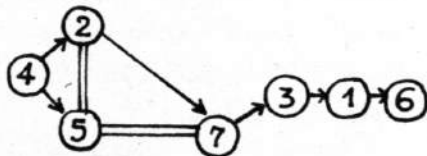
Szkoła podstawowa

Szkoła średnia

Szkoła wyższa

Oznaczenia: \rightarrow ... większy od ...

\equiv ... równy ...

W kontekście niniejszych wyliczeń i zestawień, w kontekście przeprowadzonych badań oczywiste wydają mi się następujące wnioski:

1. Hierarchia motywów zmienia się w zależności od typu szkoły, aczkolwiek istnieją pewne wspólne cechy, a mianowicie:
 - a/ motyw 6 /lękowy/ we wszystkich typach szkół jest oceniany jako najmniej ważny, podobnie jako mało ważny jest motyw 7 /motywy inne/.
 - b/ motyw 5 /praktyczno-szkolny/ jest oceniany zawsze jako ważny. Zarysowują się tu jednak różnice: w szkole podstawowej i średniej zasadnicze motywy to 1 /poznawczy/ i 3 /ambicyjny/, zaś motyw 2 /społeczno-ideowy/ odgrywa powyżej małą rolę; motyw 4 /praktyczno-zawodowy/ jest ważny w szkole podstawowej i wyższej, w średniej zaś nie.
2. Związki między motywami zmieniają się również w zależności od typu szkoły.
3. Warto zauważyć, że motywacja i jej hierarchia jest więcej zróżnicowana w szkole średniej, jest tu również więcej istotnych korelacji. Można by więc postawić dwie konkurencyjne hipotezy:
 - I. Etap szkoły średniej jest etapem "przegrupowywania" się motywów, tzn. etapem przejściowym, podczas którego jedne motywy tracą ważność, a inne ją uzyskują. Dlatego małe jest zróżnicowanie hierarchii i mało związków /stare związki zanikają, nowe jeszcze nie są ukształtowane/.Ta hipoteza dotyczy odpowiedzi niezróżnicowanych.
- II. Etap szkoły średniej jest to etap najsilniejszej indywidualizacji związanej z przejściem od jednej orientacji do drugiej, np. od celów zewnętrznych do celów wewnętrznych. Trzeba pamiętać, że szkoła średnia jest etapem "rozstajnych dróg" /po szkole podstawowej większość osób chce się dalej uczyć/ - jedni kończą edukację, inni chcą ją kontynuować. Formują się tu indywidualne motywacje, głównie chyba związane z internalizacją celów.

LITERATURA

1. Atkinson J.W., Badania nad motywacją do osiągnięć, Psychologia Wychowawcza 1960 nr 2
2. Bandura L., O procesie uczenia się, Warszawa PZWS 1972
3. Bazylak B., Zaborowski, Z badań nad motywacją aktywności społecznej uczniów, Kwartalnik Pedagogiczny 1967 nr 2
4. Gerstman S., Motywy uczenia się, Życie Szkoły 1962 nr 6
5. Jasińska Z., Poznawanie motywów uczenia się, Chowania 1967 nr 2
6. Kozielecki J., Efektywność procesu nauczania a motywacja, Ruch Pedagogiczny 1962 nr 1
7. Murray E.J., Motywacja i uczucia, tłum. Z. Doroszowa, Warszawa PWN 1968
8. Niebrzydowski L., Wpływ motywacji na uczenie się, Warszawa NK 1972
9. Ossowska M., Motywy postępowania, Warszawa 1949
10. Okoń W., Słownik pedagogiczny, Warszawa PWN 1975
11. Pieter J., Psychologia uczenia się i nauczania, Katowice Wyd. Śląsk 1970
12. Putkiewicz Z., Motywy uczenia się młodzieży w różnych środowiskach, Ruch Pedagogiczny 1968 nr 5
13. Putkiewicz Z., Zależność motywów uczenia się młodzieży od sposobu oddziaływania szkoły, Psychologia Wychowawcza 1968 nr 5
14. Putkiewicz Z., Uczenie się a nauczanie, Warszawa NK 1969
15. Putkiewicz Z., Motywy szkolnego uczenia się młodzieży, Warszawa PZWS 1971
16. Radziłowicz R., O rozwoju motywów uczenia się, Ruch Pedagogiczny 1961 nr 5
17. Reykowski J., Motywacja, postawy prospołeczne a osobowość, Warszawa PWN 1979
18. Reykowski J., Emocje i motywacja, W: Tomaszewski T., /red/, Psychologia, Warszawa PWN 1978
19. Reykowski J., Z zagadnień psychologii motywacji, Warszawa PZWS 1970
20. Skorny Z., Niektóre koncepcje motywu i motywacji, Przegląd Psychologiczny 1968 nr 16

21. Witwicki T., Analiza pojęcia motywu i motywacji, Psychologia Wychowawcza 1971 nr 1
22. Włodarski Z., Psychologiczne prawidłowości uczenia się i nauczania, Warszawa WSiP 1974

SUBJECTIVE EVALUATION OF THE IMPORTANCE OF LEARNING MOTIVES AT PARTICULAR STAGES OF SCHOOL LEARNING

Summary

The problem of motives and motivation of activity has already been considered in quite a number of scientific works but motives of school learning have not been sufficiently described. In the article a theoretical survey of motives of school learning have been done and author's own studies on that problem presented. Assumptions that in the process of learning there occurs one or a group of leading motives and that they change with the age of a pupil and the valuation of the importance of motives of learning is of a subjective character have been confirmed.

СУБЪЕКТИВНАЯ ОЦЕНА ВАЖНОСТИ МОТИВОВ УЧЁБЫ НА ОТДЕЛЬНЫХ ЭТАПАХ ШКОЛЬНОЙ УЧЁБЫ

Резюме

Вопрос мотивов и мотиваций действия охватывает богатые научные достижения, но на этом фоне сравнительно мало представлены достижения, касающиеся мотивов и мотиваций школьной учёбы. В статье автор проводит теоретический просмотр мотивов школьной учёбы и представляет свои собственные исследования. Подтвердились предположения, что в процессе учёбы выступают один или группа ведущих мотивов, и что они изменяются одновременно с возрастом ученика, при чём оценка важности мотивов учёбы носит субъективный характер. Херархия мотивов изменяется в зависимости от типа школы.